

Лицата на страданието в цикъла "Зимни вечери" на Христо Смирненски

© 09.10.2018, 22:08 ч.

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ - „ЗИМНИ ВЕЧЕРИ СЪДБАТА НА ОНЕПРАВДАНИТЕ В СВЕТА НА ЗЛОТО И НА НЕСПРАВЕДЛИВОСТТА

Поетичният цикъл „Зимни вечери“, считан с основание от литературната критика за поема, е въздействаща лирична творба, наситена с много болка и съчувствие, със страдание и зов за човешка милост. Изградена основно върху лични възприятия и върху съпричастността на твореца, тази поетична импресия изразява онова, което преживява и съпреживява самият той. Съдбата на лирическите персонажи в нея е пряко зависима от последиците, от социалното устройство и от живота в големия град. Той носи в себе си очебийния контраст между блясъка и нищетата, затова във визията на поета е трайно белязан от знака на злото и несправедливостта.

В поемата „Зимни вечери“ ясно се открояват картините на живота в крайните градски квартали -един свят, сравним само с ада! Поради ниския си социален статус в него са заставени да живеят хиляди хора без сигурна работа, хляб и дом. На тях градът предлага само своето жестоко и безчувствено към мъката им лице. То се откроява като изречена присъда - без наличие на вина у набедените виновни, но и без право на обжалване. В първа част на поемата, на основата на очебийните безнадеждност и безперспективност, контурите на урбанистичния пейзаж се отличават с особено излъчване. Възприятията от поетичния рисунък подчертават безжизнеността на всеки детайл в тази импресионистична картина. С метафората „черна гробница“ лирическият Аз ни насочва към присъствието на зловещата сянка на смъртта в този свят, чиито очертания са сякаш иреални, призрачни и

трайно белязани от скръбта. Епитетите „пуст и мрачен“ се наслаждат върху определението „черна гробница“ и безотказно внушават невъзможността да се забележи някаква следа от жизненост в това пространство. Всичко тук е замръзнало и статично. Глъхнещите сгради с „жълти стъклени очи“, оскрежените дървета и жици създават не само впечатление за призрачност и изоставеност, но и за един скован и безсмислен свят, в който човекът е излишен и ненужен. Няма и не може да има някаква хармония, нежност или топлина.

Образът на луната - един характерен за символистите поетичен обект, също е обрисован със знака на скръбта въпреки определението „млада“. Очертанията на мъглата с „безплътните и мрежи“ допълва тази означеност. Неусетно читателят започва да възприема пейзажа на зимната вечер като аналог на живота в „смълчаните хижи“, трайно приютили „вечната бедност и грижа“. Атмосферата се допълва от символно натоварената метафора „море от непрогледна мъгла“. Градският облик е изграден от отделни детайли, безпогрешно характеризиращи мизерията като антипод на смисленото и достойно човешко съществуване. Драматизмът на ситуацията в бедното предградие е последица от социалната принадлежност на човека, лишен от естественото право на труд и възможност за препитание. Определението „безхлебен“ е точен израз на печалния резултат от несполуката в живота на един социален аутсайдер, какъвто в случая е бащата. Безпомощен и отчаян от повтарящото се всекидневие („мъка без край“), той достига до мисълта, че животът му е „непотребен“. Пренесена в семейството, тази социална безперспективност се превръща в човешка трагедия, чиито жертви са децата и майката. В този дом липсват уютът и топлината, а градът не само че не дава закрила на социално онеправданите, но ги и лишава от опора и смисъл в живота. Страданието, жестокостта и вечната безпомощност са основните мотиви в житейската драма, разиграваща се в бедната къщурка:

Децата пицят и се молят,

а вънка, привела глава

сред своята скръб и неволя

жена проридава едва.

Дори тогава, когато се трудят, хората от социалните низини живеят щастливо. Ковачите още „по тъмно коват“, въртят неуморно и сръчно тежките чукове, но в движенията и даже в песента им липсва естествената радост и удовлетворение от

напрегнатия труд. Художествените детайли съдържат алюзия за скрита мъка и страдание: „пламък разкъсан и блед“, „стрехата опушена“, „змейки от лед“. Дори метафората „златни сълзи“ не носи послание за нещо възвишено и красиво, а по-скоро насочва смислово към тъжната участ на хората на черния труд. Богатата гама от цветовете в присъщия за Смирненски постсимволистичен стил е нюансирана като тревожно напрегнат фон за действията и състоянието на лирическите персонажи.

По един естествен начин лирическият Аз отново насочва поглед навън към вечерния здрач, притиснал в тягостната си прегръдка смълчаните хижи. Доминантният образ на мъглата е въведен като символ и знак в лирическото пространство на творбата. Животът на хората в тази част на големия град задушава всеки техен порив и устрем, унищожава всяка обзела ги надежда и възможност за спасение. Присъствието на мъглата е неизменно и неотлъчно:

А във мъглата гъста тегне,

влачи своя плащ злокобно сив...

(...)

И в мъглата жълто-пепелява,

в нейното зловещо празненство,

броди тежко, неспокойно плава

някакво задгробно същество.

Тя превръща реалността в призрачна иреалност, в която сякаш бавно се разтапят силуетите на старика и детето, без път и без цел. Съвсем естествено лирическият Аз се слива с персонажите в творбата и думите му зазвучават като изблик на зов за човешка милост. Всепоглъщащата мъгла е еднозначна с живота, отреден за социално слабите хора, за онези, които са притиснати от жестокостта на света, част от които са и самите те. Към тях лирическият Аз се обръща с дълбоко съпричастие и с непринудена човешка близост, изразени явно и открито чрез емоционално наситения изказ:

Братя мои, бедни мои братя –

пленници на орис вечна, зла –

ледно тегне и души мъглата –

на живота сивата мъгла...

Всяко връщане към пейзажа предпоставя мотива за едно страдание без начало и без край. Урбанистичният пейзаж не носи чистото излъчване на природната свежест, нито пък светлина и жизнерадост. В него се наслояват тъмните тонове на сивото

- „плащ злокобно сив“, който мъглата „влачи“, и черното - „завесите от черен мрак“.

Всеки щрих от картината недвусмислено изгражда облика на града с неговото жестоко лице, чуждо на всяко човешко милосърдие. Ден след ден той отнема жизнените сили и погубва надеждите на приютителите се в неговите предградия страдалци. Неслучайно използваният контраст в колорита смислово е насочен към отнемането на светлината и красотата:

В уморения мрак

като копия златни пламтят

светлини

и се губят по белия сняг.

Всичко се поглъща от хаоса {„струят се без ред“}, от скръбта и от смразяващия студ. Сякаш единствената възможна светлина е тази на свещите, запалени край ковчега на младото момиче. Смъртта е властна господарка над безпомощните срещу нея обитатели на бедните хижи. Безчовечната мизерия белязва жертвите със знака на смъртта. Тя не е пощадила младия живот и плачът на майката е може би единственият протест срещу безконечното зло. Молитвата със словата, отправена към Бога, е осъдена на безответност, защото всичко в този обречен свят бавно, но неумолимо тлее и се претопява в небитието - така, както изчезват ледените цветя, докоснати от целувката на „свещите бледни“, както старецът и детето до него „в хаоса намръщен/ бавно, бавно се разтапят...“

Метафоричният образ на мъглата неизменно присъства в почти всички моменти, ситуирани в лирическата импресия. Тя прониква и обсебва къщи и хора, поглъща ги и сякаш управлява живота им по свои закони. В тази част на града мъглата е само потискащ декор, особено когато е съюзена с мрака и със зимния мраз. Сред

този декор човешките същества наподобяват участници в театър на сенките, безплътни и безжизнени.

В последната част на поемата на Смирненски персонажи са бедните деца от крайния квартал. Към тях поетът винаги се отнася с явно и горещо съчувствие. Те са най-невинните жертви на един жесток и дехуманизиран свят. Социалното унижение

е присъда, която много отрано слага тежък отпечатък върху тях - осъдени единствено заради факта, че са се родили бедни. Алюзията за живота-затвор възниква с отбелязването му като реално присъстващ детайл в текста (*„над затвора двете звезди“*) в близост до мястото, където спират да починат двете деца. Тяхната участ (*„чувалчета снели на гръб“, „стоят и треперят“*) звучи като тежък упрек срещу социалното устройство на света, чийто умален образ е градът. Скръбта в очите на децата е красноречиво доказателство за незаслуженото им страдание. Както в стихотворението *„Братчетата на Гаврош“*, така и тук индиректно звучи обвинение към безмилостно чуждото лице на града. В поемата *„Зимни вечери“* този мотив е наситен плътно с тъга и с усещане за обреченост на всички чисти пориви, мечти и стремежи, въплътени в образа на снежинките - *„сякаш потрошена слюда“*. Контрастът бяло-черно засилва художественото внушение на поетичния рисунък:

А бликат снежинки сребристи

прелитат, блестят кат кристал,

поронват се бели и чисти

и в локвите стават на кал.

Движението в пространството на града е осмислено като демонстрация на протест срещу неговите социални язви и антихуманна същност, съотнесена към съдбите на социално онеправданите. Неслучайно Смирненски повтаря и в края на поемата си мотива за *„вечната бедност и грижа“*, които *„гледат през мътни стъкла“*. Социалното зло е вездесъщо за хората от *„смълчаните хижи“*, където *„злорадствени песни/ напяват незнайни беди“*. Градът е персонифициран предимно като присъствие на социалната неравнопоставеност, като жесток бездушен съдия, безкомпромисен към онези, които все още не могат да му се противопоставят и приемат примирено своята участ. В лирическата поема-

импресия „Зимни вечери" доминират чувствата на тъга и неизп-лакана болка в душата на унижените и оскърбените жертви на безмилостния към тях град.

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ - „ЗИМНИ ВЕЧЕРИ" МРАЧНА ПРИКАЗКА ЗА ЕДИН ОТ КРЪГОВЕТЕ НА СОЦИАЛНИЯ АД

На прага на две художествени епохи в развитието на българската литература, когато символистичната поезия вече не е в състояние да удовлетвори търсенията на човека, поставен в едно напрегнато и убиващо индивидуалността му време, символът все повече губи своята смислопораждаща сила. Конкретната историческа действителност налага по-реалистично вглеждане в човека и в това, което го заобикаля. Именно в преломното в обществен и в естетически аспект време след Първата световна война се появява творчеството на Христо Смирненски. Използвайки най-рационално елементи от символистичната поетика, той утвърждава едно ново модерно мислене, виждащо общността като основна движеща сила на промяната. Неговата поезия е адекватен израз на социалните неправди, последвани от стихийната и опожаряваща революционна идея за съграждане на един по-човечен и по-справедлив свят. Погледът на твореца към реалния свят и художественото му отражение в поезията са завладени от утопичната представа за едно бленувано хармонично битие. Във визията на Смирненски то би могло да бъде постигнато единствено чрез революцията на масите. В същото време младият поет, подобно на хилядите свои бедни и изстрадали събратя, е потресен от отчайващата действителност, от обезличаването и погубването на човека сред пустотата на враждебния към него град, изпълнен със социални противоречия. Човекът като жертва на града в поезията на Смирненски е своеобразно продължение на мотива за обезличаващия град, познат ни от стиховете на Димчо Дебелянов. При Смирненски обаче внушенията в тази насока придобиват много по-конкретни, реалистични измерения. В стихотворенията си „Цветарка", „Уличната жена", „Братчетата на Гаврош", „Старият музикант" той създава покъртителни картини на човешкото страдание. Пренасяйки мотиви и образи от тези творби, поетът създава едно от най-мрачните художествени описания на последиците от социалното зло - поемата си „Зимни вечери".

Със своята многопластовост на внушенията, обединяващи в едно детайли от конкретната социална действителност с по-обобщената универсално-човешка проблематика, тази творба е вярна и разтърсваща художествена интерпретация на

жестоката реалност. Много са ужасяващите проявления на социалната мизерия, но чрез нейните жертви - изстрадалите обитатели на бедните предградия в големия град, Смирненски успява да им придаде изключително експресивна художествена плътност.

Още на паратекстово равнище творбата загатва основните смислови значения. Словосъчетанието „зимни вечери“ носи усещането за песимизъм и безотказно внушава на читателя драматизма, облъхващ целия лирически цикъл. Зимата символизира замирането на природата, смъртта - влече-няването, а вечерта се асоциира с края на човешкия живот. Това тъмно диaboлично начало е подчертано още в първия стих на поемата. Сравнението на града с „черна гробница“ подсказва отчаянието, пустотата и безизходицата, владеещи в това мрачно и потискащо пространство. Природната картина напълно съответства на описаните в следващите части на поемата човешки съдби. Призрачна образност на потискащия пейзаж придават звуковите („отекват“, „хрупка“, „вопъл“) и цветовете („черна“, „жълти“) детайли:

Като черна гробница и тая вечер

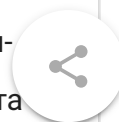
пуст и мрачен е градът;

тъпо стъпките отекват надалече

и в тъмата се топят.

Смразяващата действителност носи усещането за липса на какъвто и да било живот или човешко присъствие. Градът-гробница е сякаш обитаван единствено от безплътни призраци - сенки на изстрадалите и изнемогващи в мизерията човешки души. Незнайният път на младата луна е смислово продължен в следващите картини на общото за бедните обитатели страдание, достигащо до най-трагичните проявления на социалната неправда. По своята структура и семантична натовареност първата част на поемата е уводна. Тя събира и обединява детайли от останалите части на творбата, предначертава развитието на художественото действие до момента, когато то достига до тотална разруха на хармонията в човешкото битие.

Поемата е изградена под формата на своеобразен поетичен репортаж, в който лирическият говорител не само е безпристрастен свидетел на множеството проявления на социалната мизерия, а един от страдалците, за които пише. Това проличава съвсем явно във възклицанието: „Братя мои, бедни мои братя“, в употребата

на глаголите от първо лице, единствено число: „*Вървя край смълчаните хижи*“, които засилват представата за достоверност и дори автобиографичност на лирическия изказ, споделящ страданията на бедните, онеправдани хора:

Братя мои, бедни мои братя-

пленници на орис вечна, зла-

ледно тегне и души мъглата-

на живота сивата мъгла...

Житейската трагедия на пияния баща във втората част е допълнително подсилена от контраста между сивото му, безцелно съществуване и „*неземните сребристи цветя*“, които зимата е начертала с „*ледния си дъх*“ по стъклата на неговата бедна къщица. Пиянството му е горчив изблик на невъзможността да води пълноценен живот, на своеобразен начин за бягство от суровата, убиваща всеки жизнен порив реалност. И той, както и другите образи в поемата „*Зимни вечери*“, живеят в омагьосания кръг на своята обреченост. Разколебан е самият смисъл на човешкото съществуване - „*живот непотребен*“, което неизменно поставя въпросите за неспособността човек да се справи със заобикалящото го зло, за безизходицата, в която е поставен. Детайлите от битовия реалистичен свят („*завесата мръсна продрана*“, „*стаята*“) засилват драматизма на обезсмисления човешки живот:

Завесата мръсна, продрана,

и едър мъглив силует

размахва ръцете в закана,

от помисли странни обзет.

Чрез плавен преход третата част визуализира човешката мъка, представена чрез символиката на плача, на зимния сън и на „*скрита тъга*“. Динамиката в художествения сюжет, предадена чрез образите на старите цигани, не контрастира на опустялото откъм радост човешко битие. Напротив-присъствието на циганите, внушаващо на пръв поглед веселост и виталност, тук е натоварено с представата за вечната борба за оцеляване, която убива всеки жизнен дух и всеки порив за промяна. Те сякаш не въртят сечивата си, за да изкарат само своя хляб, но и за д

изковат една по-добра съдба, убягвала им в дотогавашния живот: *Синкави,*
жълти и алени

снопчета пламък трептят,

в огнен отблясък запалени,

черни ковачи коват.

Цветовите характеристики от следващата картина, когато слепият старец и детето се завръщат от просия, са съвсем различни. В нея преобладават багри като „злокобно сив“, „черен мрак“, „жълтопепелява“, потвърждаващи пагубната затвореност и демоничност на пространството. То сякаш е наситено със смърт, а неговите обитатели са „незнайни силуети“, лишени от плът, от индивидуалност и „потопени в хаоса намръщен“, в който бавно се разтапят. В този мрачен и погубващ свят човекът е лишен от сакралните си духовни опори. Мизерията му отнема правото да живее -той дори не присъства, а само се „разтапя“ в „на живота сивата мъгла“. Самозагубването в безкрайното страдание градира в описанието на мъртвото момиче и на плачещата „старуха“ в шестата част на поемата. Тя показва може би в най-покъртителния му вид разрушаването на микрокосмоса на човека, загубил всяка искрица надежда за установяване на ред и хармония в личното му пространство. Смъртта отнася не само живота на девойката, чието лице лирическият Аз вижда в „дъсченото, черно ложе“ на ковчега, но и живота на стотици други нейни посестрими. Затова тази част от поемата завършва с един обобщаващ символно-метафоричен образ, визиращ множеството погубени човешки съдби:

В прозореца свещите бледни

целуват ледени цветя

и в свойта кратка красота

цветята се топят безследно...

Както е невъзможно човешкото пълноценно съществуване в условията на социалната мизерия, така става и невъзможно съществуването на красотата в един свят без духовност и без светлина. Последната част от цикъла затваря кръга на човешките страдания в тяхната всевечна цикличност: „ *И пак край смълчаните хижи...*“ Кулминацията на човешките нещастия е изразена чрез скръбта в детските

очи. Децата - най-светлото и чисто творение на този свят, са обречени на отчаяние, бедност и обезличаване в една действителност, в която красотата, щастието и детската лъчезарност нямат място. В нея хората са „силуети“, бродещи в мъглата на своето страдание, обречени да останат без бъдеще и без посока в живота. Разбитите човешки съдби, изгубили надеждата и възможността за по-добър живот, се самоунищожават сред мъртвилото на черния град и убиващата ги мизерия. Човекът в тази обстановка е лишен не само от индивидуалност, но и от правото сам да твори битието си. Потискан от социалните неправди, той губи присъщия си порив за надмогване на страданието и му се подчинява, превръщайки се в поредния „силует“.

Поемата „Зимни вечери“ е лишена от типичния за Смирненски революционен огнен порив и е израз на едно много по-различно, сякаш надраснало наивния оптимизъм настроение. „Зимни вечери“ е тъжна приказка за човешките страдания, причинени от бедността, за изгубените души, за разрушения свят на хиляди хора и за всевластната смърт; приказка, впечатляваща с реалните си и за жалост сякаш вечно актуални измерения, в които човешкият живот е видян единствено като низ от страдания и безнадеждност.

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ - „ЗИМНИ ВЕЧЕРИ ЧОВЕКЪТ В ПРИЗРАЧНИЯ ГРАД

Човешкото страдание е основен мотив в една от най-популярните творби на Христо Смирненски - цикъла „Зимни вечери“. Тя носи и белезите на модерния тип поема, при която погледът на лирическият аз към света свързва поредицата от отделно разказани сцени в един цялостен лироепически разказ. Героят едновременно е и участник, и наблюдател, който се движи из привечерното градско пространство, преживявайки страданието на обитателите на неговите бедни предградия като свое.

Сам изпитал мизерията и болката на бедността, поетът рисува потресаващи картини на човешка неволя, запечатващи се завинаги в съзнанието на читателя. Като филмова лента те преминават пред неговия поглед, еднакво тревожни по степента на изобразените в тях бедност, отчаяние и духовни терзания. Картините, образите и особено лирично-изповедните моменти в поемата внушават едно от най-открояващите се послания в нея: страданието на бедните не се отличава по

своята сила и убийствени последици от страданието на лирическият Аз. Пустота, мрак и зловещи асоциации поражда у него скованият от студ и безразличие към бедните му обитатели град:

Като черна гробница и тая вечер

пуст и мрачен е градът;

тъпо стъпките отекуват надалече

и в тъмата се топят.

Ключови думи са мракът и мъглата -черният цвят, който вещае смърт, и сивият цвят на безнадеждността и отчаянието. Очертал контурите на града-чудовище, лирическият Аз навлиза стъпка по стъпка във все по-многозначителни подробности, последователно преплитайки белезите на природния и градския пейзаж: тополи и електрически жици, малки хижи с мизерни стаички и голи стени, фенери и гаснещи свещи. Всичко е покрито с мъгла и мрак, които неизбежно смазват човека, задушават личностното начало у него и обезсилват поривите му към доброто.

Сложните звукови съчетания, типични за Смирненски, придават своеобразна пленителност на неговата поетична реч, характерна за големите майстори на словото. Музикално богатият стих, оригиналните епитети и сравнения и символно-метафоричните образи допринасят за осъществяването на пълна хармония между съдържание и форма. Предчувствието за злото, което градът крие за най-бедните си жители, е предадено с пределна завършеност на стиха и с впечатляващо редуване на символното и конкретното изображение:

Странни струни са изопнатите

жици,

посребрени с тънък пух,

и снегът, поръсен с бисерни

искрици,

хрупка с вопъл зъл и глух.

След въвеждащата обща панорама на зимната вечер, превръщаща „В черна гробница“ големия град, следват обрисуваните в низходяща градация картини на неговото социално дъно. Изображението на конкретните човешки трагедии внушава мисълта, че страданието на нещастните обитатели на бедното предградие сякаш ги върти в един омагьосан кръг, от който те - поне за момента, нямат надежда да се освободят. Това страдание е породено преди всичко от външни обстоятелства - от все по-задълбочаващите се социални противоречия, които отделният, самотен и смазан от мизерията, човек няма сили да отстрани:

Вървя край смълчаните хижи

в море непрогледна мъгла

и вечната бедност и грижа

ме гледат през мътни стъкла.

Една от първите картини, свидетелстваща за живота на жертвите на социалното зло, е завръщането на пияния, безработен и „безхлебен баща“ в неговата бедна хижа. Той има безброй причини да ругае непотребния си и мизерен живот, но насилието над очакващите го с трепет жена и деца с нищо не може да му помогне. Напротив! Трагедията на цялото семейство се задълбочава още повече от писъците и молбите на гладните деца и от тяхната нещастна майка, която „проридава едва“. Умело намерените художествени детайли подсказват, че тази сцена на насилие, отчаяние и безизходица често се повтаря. Макар лирическият Аз да я наблюдава през мръсната и „продрана“ завеса на прозорчето с мътни стъкла, става ясно, че нищо не е в състояние да разкъса истинската реална завеса на бедността, която задълго, ако ли не завинаги, откъсва тези хора от радостите на нормалния човешки живот. Бащата „размахва ръцете в закана“, но тя е все още неопределена, без конкретен социален адресат и затова се възприема само като един безсмислен, поне за този момент, жест на протест:

Завесата мръсна, продрана

и едър мъглив силует

размахва ръцете в закана,

от помисли странни обзет.

Кадърът се сменя: в сънните улици звънват песните на циганите-ковачи, пропити със „скрита тъга“. Те търсят избавление от бедността си в черния труд, но надали го намират, защото на техните песни приглася не друго, а една „цигулка разплакана“. Звученето на тези няколко строфи, посветени на циганите-ковачи, поразително напомня като стих, състояние на духа и музикалност един откъс от Яворовата поема „Калиопа“. Несъмнено Смирненски успява да запази своя личен почерк и да наложи своя поетически замисъл, но приликата - особено в поетичния изказ, не може да не бъде почувствана. Читателят като че ли чува свистенето на пламтящото желязо под ударите на ковашките чукове. И докато Яворов си служи с богата алитерация при изобразяването на ковачите в „Калиопа“, то Смирненски не прибегва до звукоподражание в „Зимни вечери“, защото акцентира много повече на мотива за страданието, криещо се зад веселите наглед звуци, родени от сблъсъка на чука и наковалнята. Неговият стих се лее звънлив и сякаш напевен, засилвайки впечатлението от контраста между мъртвилото на зимната нощ в крайния квартал и натежалата от скрита надежда песен, която дава сила на бедните цигани да продължат да въртят тежките си чукове:

Пламва стомана елмазена,

вие се, съска, пълзи –

с тежките чукове смазана,

пръска тя златни сълзи.

В следващата част от поемата декорът отново се сменя: в средата на поредната бедна стаичка е положен ковчег с мъртво младо момиче, а край него ридаят и нареждат „горестни слова“ стара майка и дрипаво детенце. Още един човешки живот е „изтлял“ под бремето на смазващата мизерия и непосилния труд. Свършили са без време дните на едно красиво младо момиче, безпощадно рано покосено от всесилната смърт. Асоциацията с топящите се по заскреженото прозорче ледени цветя и със стопилата се младост на жертвата се налага от само себе си:

В прозореца свещите бледни

целуват ледени цветя

и в своята кратка красота

цветята се топят безследно...

Мъглата и бедността шестват в поемата като две родни сестри: едната - видима, другата - невидима, но затова пък - убиваща безотказно. Те присъстват в поемата като своеобразни персонажи, насищайки посланието на поета с експресивност и дълбок смисъл. Неслучайно мъглата се появява многократно и винаги нейната дреха е в различен оттенък: „сива“, „гъста“, „бледосиня“, „непрогледна“, „жълтопепелява“. Плътната ѝ завеса трудно може да бъде „продрана“ и макар никога да не успява да скрие от погледа на развълнувания и страдащ лирически герой картините на страданието и нещастията, тя оставя неизлечимия си отпечатък върху всичко и върху всеки в призрачния нощен град. Дали това ще бъде слепият старец, който се връща от просия с натовареното до него дете, дали ще са други нещастни жертви - двете деца без детство, които треперят, опрели гръб до стълба с уличния фенер - няма значение! Техните силуети бродят, мяркат се и се стопяват накрая в морето от мъгла, вихреща се в своето „зловещо празненство“. Чистите детски мечти и надежди за мъничко радост и за по-добро бъдеще се стопяват в уличната кал, подобно на снежинките, които падат в черната локва. Най-честата интерпретация на този великолепно намерен художествен детайл е, че покварата на големия град, подобно на калта, все някога ще унищожи детската им невинност и ще ги превърне в свои жертви:

*А бликат снежинки сребристи,
прелитат, блестят кат кристал,
проронват се бели и чисти
и в локвите стават на кал.*

Лирическият герой приема бедните обитатели на големия град като свои братя, защото сам е част от тях. В същото време обаче той прекрасно разбира корените на общото зло. Може би това го прави „различен“ от всички, чието нещастие споделя и превръща в безпощаден укор към равнодушния охолан свят. Повторението на обръщението „братя“ в неговото послание, съчетано с притежателното местоимение „мои“, извисява още повече хуманизма и морала му на духовно богат човек. Макар да не я заявява открито, тази негова съпричастност е продиктувана от мисълта за съпротива срещу безкрайно повтарящите се човешки трагедии, на които едновременно е свидетел и потърпевш:

Братя мои, бедни мои братя –

пленници на орис вечна, зла –

ледно тегне и души мъглата –

на живота сивата мъгла...

Нещо повече, Смирненски не само разпознава себе си като част от този свят, но и внушава на читателя необходимостта от радикална промяна, която да изведе жертвите на големия град от нищетата до стихията на борбата за един по-справедлив и по-достоеен живот. Страданието, което ги измъчва от люлката до гроба, което вгорчава и съкращава техните дни, им носи не само физическо унищожение, но и насилие над личностното начало у тях. Може би лишаването на хората от духовна опора и ценности е още по-страшно от мизерията, която ги убива!

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ - „ЗИМНИ ВЕЧЕРИ”

Със своето идейно-тематично и стилово своеобразие поезията на Христо Смирненски влива нова струя в развитието на българската литература. Тя отговаря на потребностите на своето време - годините след Първата световна война, когато се раздвижват социалните пластове у нас и по цял свят.

Смирненски е един от първите урбанистични поети в нашата литература. Именно градът е онази социално-битова сцена, на която се разиграват различните случки в поемата „Зимни вечери”. Каменният град е сравнен с „гробница”. Той е враждебен, мрачен, пуст, застинал в тишината и безнадеждността на сивата мъгла. Неговите сгради са персонифицирани като страшни, гигантски живи същества, които гледат „зловещо” с „жълти стъклени очи”, а тополата е превърната в призрак. Човешкото присъствие не стопля атмосферата на потиснатост, страх и заплаха, която цари наоколо, а сякаш още повече увеличава напрежението. Стъпките отекуват и се стопяват в тъмата самотно и отчуждено, а пък снегът под тях „хрупка с вопъл зъл и глух”.

Изпитал бедността на собствения си гръб и сам дете на крайните градски квартали, Смирненски има особено отношение към тях. Той не се страхува да надникне в „зимните вечери” на хората от социалното дъно. В „смълчаните хижи”, зад „мътните стъкла”, сред голите стени и продраните завеси цари „бедност и грижа”, мизерия и отчаяние, породени от „безхлебието на бащата”. „Безхлебие”,

което деформира неговото съзнание и го тласка да излее своя гняв, озлобление и безсилие пред смазващия го живот върху жена си и децата си. Писъкът на децата и плачът на жената, която, омаломощена от болката, „проридава едва“, очертават кръга на семейната трагедия, породена от социалния конфликт. Причините за страданието все още не са осъзнати от героите, макар че бащата вече е „от помисли странни обзет“ и „размахва ръце в закана“. Съчувствието на поета към страдащото семейство се връща като ехо към тях заедно със звъна на „цигулката разплакана“ и с тъжните песни на циганите-ковачи.

В ярък контраст с картината, пресъздаваща съдбата на нещастното семейство, е следващата, в която под ударите на чуковете в силните ковашки ръце блика живот и пламък: в началото „разкъсан и блед“, за да се развие и разгори миг след това в мощен огън от „жълти и алени снопчета“. Богатството на цветовата символика усилва още повече интензивността на победното чувство заедно със звъна на ритмичните удари на тежките чукове, които сякаш смазват стоманата -символ на злото. Тя „съска, пълзи“, но победена отстъпва, пръскайки наоколо „златни сълзи“. Безпомощни пред силата на човешкия дух са и тънките „змийки от лед“. Метафората на победената „стомана елмазена“ от „черните ковачи“ в „огнен блясък запалени“, е символ не на заканата, а на настъпващите разгорели се пламъци на социалното недоволство, което ще помете злото, хвърлило в отчаяние хората от социалните низини.

В противовес на тази метафорично предадена борба между доброто и злото, в следващата част от поемата отново централно място ще заеме глухата, безжизнена статичност на „гъстата мъгла“, поемаща отново ролята на главен „герой“. Мъглата като метафора-символ на безпросветното мъченическо съществуване на границата на живота и смъртта, която присъства в цялата поема, е пресъздадена в една емоционално смислова градация, сменяйки съответно три пъти своята цветова гама. Веднъж тя тегне със своя „злокобно-сив плащ“, втори път е представена като „жълто-пепелява“, навявайки алюзия за смъртта със своето „зловещо празненство“. И трети път, вече на равнището на една кулминация, „на живота сивата мъгла“ е хванала като в клещи хората, превръщайки ги в свои пленници на зла орис, която „ледно тегне“ над тях и ги „души“.

Смело можем да кажем, че в тази поема най-ярко се разкрива художественият маниер на Смирненски да прави своите поетични обобщения чрез символи-обобщения.

На фона на „*завесата от черен мрак*“ хората се появяват и чезнат като призрочни „*незнайни силуети*“. Такова „*задгробно призрочно същество*“ е силуетът на „*слепия старик*“, придружен от детето, преди сенките им отново да се разтопят в мъглата. Призрачността и демоничността, които лъхат от тези иначе трогателни фигури, изкристализират в следващата част на по-друго ниво. Това е смъртта на девойката, пресъздадена с покъртителния детайл за „*моминското лице в ковчега*“, със синекдохата „*жълти скръстени ръце*“, с „*бледножълти петна*“, с „*плача на жената*“... Отново улавяме почти недоловимия повей на топло съчувствие от страна на поета, изразено с художествения похват на образния паралелизъм. Неповторима нежност се усеща в целувката на свещите по заскрежените стъкла, които стопяват ледените цветя в тяхната „*кратка красота*“, както смъртта е стопила краткия момински живот...

Неслучайно Смирненски оставя образите на двете деца на града накрая, в последната част на поемата, за да послужат за поанта. Няма по-силно страдание от страданието на невинните деца, както и няма по-категорично обвинение срещу несправедливостта и жестокостта, на които те са подхвърлени от социално поляризираното общество. Децата, бъдещето на една нация, са изхвърлени във от параметрите на обществото и са захвърлени някъде на дъното му. Детски невинното им съзнание не може да схване още логиката на проявената към тях социална несправедливост. В „*четящата се в очите им скръб*“ обаче, в треперещите от студ телца, когато снемат за отдых чувалчетата от гърба си, се долавя не само мъката, с която трябва да изкарат кората хляб, но и тъгата, заради едно детство без смях и игри, така необходими, за да израснат здрави и жизнени. И все пак, не всичко е попарено и прекършено в техните души. Те са все още отворени за красотата и игривостта, което ги кара да се наслаждават на чудно въртящите се край тях снежинки. От една страна, те улавят тази красота в „*някаква смътна почуда*“, свикнали само с мъката в безрадостното си детство. От друга страна, поетът отново, чрез похвата на образния паралелизъм, ни внушава, че нежността и чистотата на душите им е сходна с тази на снежинките. И както белите „*снежинки сребристи*“ падат „*в локвите и стават кал*“, така се налага и алюзията, че същата съдба на безрадостното принизяване на човешкото съществуване в социалните низини ще сполети и децата.

Позицията на лирическият герой е позиция на състраданието, която обгръща емоционално героите от целия цикъл. Нещо повече, той сам е един от тях, защото не само е познал мизерията в собствения си живот, но и защото твърде рано е

посетен от възпятата от него Жълта гостенка. Затова се обръща към всички унизени и онеправдани с обръщението „Братя мои“. Той го прави не само поради личната си съпричастност към тях, но и с чувството за колективно социално братство на хората, споделящи еднаква жестока и трагична участ. Лирическият герой живее с надеждата, че хората в това колективно братство ще се сплотят и заедно ще се борят за един социален порядък, който ще бъде еднакво справедлив за всички, в който няма да има унизени и оскърбени, няма да има депersonализация на личността.

И все пак, да се откаже човек от принципите на социалната справедливост, на любовта към човека е равносилно на отказ от своето собствено достойнство, от своята човешка същност!

ИЗТЕГЛИ

[лица](#)

[страдание](#)

[цикъл](#)

[зимни вечери](#)

[христо смирненски](#)

Подобни материали

[Христо Смирненски - биография и творчество \(видео\) - 12 клас](#)

[„Да бъде ден“ - Христо Смирненски - \(анализ\)](#)

[Христо Смирненски - "Зимни вечери" \(анализ\)](#)

Последно добавени

[Свободата като наследство и избор - ЛИС](#)

[Образът на бореца за свобода и правда в поемата "Хайдути" на Христо Ботев](#)

[Образът на бореца за свобода и правда в поезията на Христо Ботев](#)

[ТЕСТ. „Зимни вечери“ – Христо Смирненски. Литература – 10 клас \(Вариант 1\)](#)

